

Az emigrációs erdélyi sajtó a második világháború után

A második nagy világháború után az erdélyi magyarság egy része újra emigrációba kényszerült. A helyzet csak annyiban változott a Trianon utáni exodushoz képest, hogy az úti cél most már nem csak Magyarország, hanem a nyugati államok is. A nyugati államokban emigrált erdélyiek adnak hangot a Romániában levő áldatlan állapotoknak, ők hívják fel a figyelmet a magyar intézmények elleni támadásokra (pl. A Bolyai Tudományegyetem megszüntetése), a magyar értelmiség szétverésére, börtönbe zárására, elűzésére. Minderről Magyarországon, a hivatalos sajtóban egy szó sem jelenik meg. Ezért nagyon fontos feltárni a nyugaton élő erdélyiek ilyen irányú tevékenységét.

A nyugati emigráció lapjai.

TRANSSYLVANIA

(Kép a lapról)

Az Amerikai Erdélyi Szövetség negyedévi tájékoztatója, a Transsylvania 1959-ben indult és mind a mai napig megjelenik. Megálmodója és első kivitelezője gróf Teleki Béla, a valamikori Erdélyi Párt elnöke volt. Telekit Romániában halálra ítélték ezért emigrációba kényszerült. Az Amerikai Egyesült Államokban megalapította meg az Amerikai Erdélyi Szövetséget (AESZ). A szövetség céljai között szerepelt az emigrációban élő erdélyiek közötti kapcsolat megteremtése, az erdélyi problémák iránti érdeklődés ébren tartása. Az elnyomatásban szenvedő erdélyi magyarság ügyének a világ elé tárása. Nem utolsó sorban a nyugati közvélemény felvilágosítása, mert itt nyugaton „többnyire nemcsak a problémáinkat nem ismerik, de még Erdély létével, avagy hollétével sincsenek tisztában”. Ezeket a célokat igyekezett megvalósítani többek között. A Transsylvania lapon keresztül is. A nyugati közvélemény formálása érdekében a lap fontosabb cikkeit angol nyelven is megjelentették. A lap folyamatosan tájékoztatta a magyar emigrációt, valamint a nyugati közvéleményt az erdélyi magyarság sorsának alakulásáról, mind politikai, mind gazdasági, mind kulturális szempontból. A Transsylvania 1989. decemberi számát még ő szerkeszti. Ekkor már nagyon beteg. A következő év februárjában hunyt el. A lap szerkesztését Cseh Tibor vette át, aki az erdélyiek érdekében kifejtett áldozatos munkájáért 2000-ben Márton Áron díjban részesül. A lap megtartotta jellegét és folyamatosságát is. A kolozsvári Szabadságból (1998. január 21.) értesültünk arról, hogy a lap szerkesztését Kolozsváron, Horváth Arany vette át. A nyomdai munkákat a Református Egyház Sajtóközpontjának Misztótfalusi Nyomdájában készítették el. 2006-ban a 2. szám még nyomtatásban jelent meg. A 3. számtól már csak az internetes változat olvasható. Az utolsó száma (interneten) a 2008/1. A lap ekkor megszűnt.

SZÉKELY NÉP

(kép a lapról)

Az Amerikai Egyesült Államokban tevékenykedő Erdélyi Bizottság hivatalos értesítője a Székely Nép című lap. Az Erdélyi Bizottságot (Transylvanian Committee, Inc.) 1956-ban alapították a Clevelandban és környékén élő magyarok, a Lőte testvérek vezetésével. 1965-től kezdve harminc éven át Lőte Lajos vezérkari őrnagy volt az elnöke. Ő indította útjára 1967-ben a bizottság lapját is. A félévenként megjelenő lapnak egy angol nyelvű változatát is megszerkesztették azzal a céllal, hogy az amerikai közvélemény is tudomást szerezzen mindarról, ami Erdélyben történik. Az angol nyelvű változat címe Carpathian Observer (Kárpáti Figyelő). Az Erdélyi Bizottság tagjai a lapon keresztül és személyesen is nagy küzdelmet vívtak azért, hogy az amerikai szenátus, a képviselőház tagjai, a külügyminisztérium valamint az egyetemek hiteles forrásból értesüljenek a kisebbségbe taszított és elnyomott erdélyi magyarság helyzetéről. A lap hiteles dokumentuma ennek a küzdelemnek. Ebben a tevékenységben sokan bekapcsolódtak, akikről sajnos nagyon keveset tudunk. Szerencsére a lap megőrzi emlékezetüket. Lőte Lajos, a lap főszerkesztője betegségére és előrehaladott korára hivatkozva 1996-ban lemond az Erdélyi Bizottság vezetői tisztségéről és egyben, a szintén erdélyi származású Dr. Havadtőy Sándort kéri fel a Bizottság vezetésére és a lap szerkesztésére. Havadtőy Sándor, az új főszerkesztő, mind tudásban, mind tapasztalatban, mind a hazája iránti hűségben, megfelelő utódnak bizonyul. A lapban olyan írók neveit olvashatjuk, mint Beke György, Király Károly, Jeszenszki Géza, Salat Levente, Lukács Csaba, Aniszi Kálmán és mások. A lapot az Erdélyi bizottság tagjai valamint az érdeklődők ingyen kapják.

Az Ausztriában élő erdélyi magyarok is rendszeresen kiadnak egy negyedéves lapot, melynek címe **ERDÉLYI SZEMMEL**.

A múlt század nyolcvanas éveinek derekán indult meg az újabb kivándorlási, szökési hullám főleg Magyarországra. Az erdélyiek mind a nyugati emigrációban, mind Magyarországon létrehozták civil szervezeteiket (Erdélyi Szövetség, Erdélyi Magyarok Egyesülete stb.), melyek segítettek a menekültek beilleszkedésében, információk átadásában, ügyintézésben. E szervezetek tevékenységének fontos elemét képezte a kulturális felvilágosító munka. A különböző találkozók és előadások megszervezése mellett egy-egy jobban

szervezett csoport lapot is igyekezett kiadni. Az első lapalapítási próbálkozásokra nagy hatással voltak az erdélyi (Ellenpontok) és a magyarországi szamizdat kiadványok (Beszélő, AB Hírmondó stb.).

HATÁR/IDŐ/NAPLÓ

/kép a lapról/

1987-ben jelenik meg a HATÁR/IDŐ/NAPLÓ (erdélyi figyelő) című kis füzetformájú lap. 1987 és 1989 között a lapnak kilenc száma jelent meg.

A lap megszületését az Erdélyből menekülők egyre nagyobb tömegének megjelenése, valamint a román kommunista diktatúra egyre brutálisabb támadása a magyar kisebbség ellen, tette szükségessé. Magyarországon az első olyan illegális (szamizdat) lap, mely rendszeresen foglalkozott az erdélyi magyarság létkérdéseivel. A lap a három év alatt **kilenc** számot ért meg. Az első szám 150 példányban, az utolsó 2000 példányban fénymásolt és nyomtatott formában jelent meg. A kiadványt Tódor Albert és Nóvé Béla kezdeményezésére, többen szerkesztették. A cikkek általában álnéven vagy névtelenül jelentek meg. Az igények növekedésével a lap példányszáma is egyre emelkedett. Ebben az időben a lap nagyon fontos szerepet töltött be mind a magyar, mind a külföldi közvélemény formálásában. A lap első száma 1987 márciusában jelent meg.

A lap szerkezetét tekintve megállapíthatjuk, hogy a lapok első cikke valamilyen aktuális témával foglalkozott, mint pl. a menekültek ügye, a magyar nyelvű oktatás kérdése Romániában, stb. Az „Itthon vagy otthon” rovatban a menekültekkel készült interjúk kaptak helyet. Ezt általában a Romániába látogatók élménybeszámolóí követték, melynek célja az ú.n. „segélyturizmus” ösztönzése volt. Az egyes számok fő oszlopát – tartalmi és terjedelmi szempontból is – a megrendelt tanulmányok, újraközölt dokumentumok és aktuális cikkfordítások képezték. Az akkori igények kielégítésére került be sok történelmi témájú anyag is. A lapot általában angol és román nyelvű összefoglaló zárta. A lap kilenc szám után 1989-ben szűnt meg.

ERDÉLYI TUDÓSÍTÁSOK

/kép a lapról/

Egy lelkes erdélyi csoport, Budapesten új lapot indít Erdélyi Tudósítások címmel. 1989 májusa és decembere között összesen hat alkalommal került az olvasók kezébe. A lap igyekezett több szempontból megvilágítani az erdélyi valóságot, teret engedve, pl. a Szabad Románia csoport bemutatásának vagy akár az erdélyi németiség történetének. A lapban egy német és egy román nyelvű oldal is szerkesztettek.

Ezek a kiadványok az 1989-es romániai változások után elvesztették közvélemény-formáló és információs szerepüket.

A nyolcvanas évek végén kilencvenes évek elején megindul egy pezsgés az erdélyi egyesületek tevékenységében. Ezzel együtt új lapok látnak napvilágot,

mind vidéken (Erdélyi Tükör, Hátország), mind Budapesten (Limes, Új Erdélyi Múzeum).

ERDÉLYI TÜKÖR (Kulturális magazin)

A múlt század nyolcvanas éveinek végén megindult magyarországi politikai viharokkal együtt, melynek egyik velejárója a cenzúra lazulása, majd megszűnése volt, számtalan új sajtókiadvány jelenik meg mind a fővárosban (Kapu, Helikon, Magyarok, stb.), mind vidéken.

A nyolcvanas évek végének Erdélyből Magyarországra irányuló menekülthulláma is megteremti a saját sajtóját mind a fővárosban, mind vidéken. Debrecenben, Erdély kultúrájának terjesztését felvállaló kiadvány, az **Erdélyi Tükör** lát napvilágot. A lapot eleinte Az Erdélyi Magyar Kulturális és Köznevelési Kör, majd a kilencvenes évek derekától az Erdélyi Szövetség és a Debreceni Erdélyi Kör adja ki. Az utolsó (záró száma) 2000 szeptemberében jelenik meg. A lap főszerkesztője mind a XII évfolyamon keresztül az Erdélyből elszármazott Dr. Bajkó Mátyás egyetemi tanár volt. Halálával a lap is megszűnt létezni. A lapot Székelyhidi Ágoston szerkeszti és a szerkesztőbizottságban olyan neveket találunk, mint Pomogáts Béla, Beke György, Bényei Miklós, Gazda László, Bartha Elek vagy Köteles Pál. A lap mind a XII évfolyam alatt az erdélyi kultúrának és hagyományainak hű terjesztője volt. A lapban olvashattunk a híres kolozsvári fotográfusról, Veress Ferencről, Brassai Sámuelről, Bolyai Farkasról, Márton Áronról. Könyvismertetőt, folyóirat ismertetőket, szociográfiák és irodalmi jegyzetek stb. teszik színesebbé a kiadványt. Helyet ad az ismert és kevésbé ismert költők verseinek. Tematikus számokkal is találkozunk, mint pl. az 1996/3. és 4. szám, amely az oktatással, az iskolák történetével, jelenével és jövőjével foglalkozik.

Nagy kár, hogy ez az főleg erdélyi kultúrát bemutató lap nem jutott el a szélesebb nagyközönséghez, és hogy a főszerkesztő halála után nem volt, aki átvegye a lap szerkesztésének nagyon nehéz, de szép feladatát. Pedig Hajdú-Bihar megyében és Debrecenben is nagyon sok erdélyi értelmiségi él.

A kilencvenes évek elején jelentős Erdéllyel foglalkozó kiadványok jelentek meg, amelyek különböző (főleg anyagi) okokból kérészetűnek bizonyultak.

LIMES (Nemzetpolitikai Szemle)

Az akkor megjelenő lapok sorában az egyik legjelentősebb társadalomtudományi kiadvány volt. A lap címe is utal arra a Limes elnevezésű szellemi műhelyre, melyet Molnár Gusztáv politológus hozott létre, Bukarestben, 1985-ben. A szemlének csak egyetlen száma jelent meg ebben a formátumban. Elég volna a tartalomjegyzéket ismertetni ahhoz, hogy

meggyőződheünk a lap hiánypótló szerepéről és értékéről. A főszerkesztő Molnár Gusztáv. A szerkesztőbizottság tagjai Antal G. László, Ara-Kovács Attila, Balogh Júlia, Báta Tibor, Bíró Gáspár, Borsi-Kálmán Béla, Gróh Gáspár, Keszthelyi András, B.Kis Béla, Láng Gusztáv, Pászka Imre, Szócs Géza, Tamás Gáspár Miklós. Ebben a lapban jelenik meg a román szélsőségesek által mind a mai napig támadott „Magyar - Román nyilatkozat” (1989. június 16.) is, melyet számos magyar (Csoóri Sándor, Für Lajos, Jeszenszky Géza, Kodolányi Gyula stb.) és román (Mihnea Berindei, Adriana Combes, Ion Vianu, Dinu Zamfirescu stb.) vezető személyiség látott el kézjegyével. A Nyilatkozathoz később több magyar és román személy és szervezet csatlakozott.

ÚJ ERDÉLYI MÚZEUM

/kép a lapról)

Ugyancsak egyetlen összevont száma jelent meg az **ÚJ ERDÉLYI MÚZEUM** című lapnak, melyet Szabó T. Ádám alapított és szerkesztett. A lap összevont számokkal jelent meg. A kiadványban lehetőség nyílt Erdéllyel foglalkozó tudományos dolgozatok, új kutatások, könyvismertető, cikk- és folyóiratszemplék megjelentetésére. Mindezt a kutatók és a szélesebb közvélemény tájékoztatása végett.

A szerkesztés ideje alatt (1989) Romániában még javában tombolt a diktatúra. Megjelenésekor megtörtént a „román forradalom”. Ennek nyomán a kolozsváriak, joggal, kezükbe vették az Erdélyi Múzeum szerkesztését, illetve ott folytatták, hol 1948-ban abbamaradt. Itt Magyarországon a lap Magyar Múzeum néven jelent meg, de csak három számot ért meg.

VIGYÁZÓ (Romániai magyar lapszemle)

(kép a lapról, ha van)

A negyedéves periodika az Erdélyi Magyarok Egyesületének kiadásában jelent meg öt éven keresztül. Célja az volt, hogy a magyarországi olvasók betekintést nyerjenek a romániai valóságba, hogy első kézből ismerjék meg a romániai magyarság sorsának alakulását. Azért is volt szükség e lapra, mert a romániai magyar lapok magyarországi terjesztése megszűnt. A lap kiadásának pénzügyi háttere nagyon labilis volt, ezért csak negyedévi megjelenést lehetett vállalni. Sok esetben még ez is nehézségekbe ütközött. A lap megszűnését is a pénzhiány okozta, mivel semmi támogatást nem kapott. A lap első száma 1990 májusában jelent meg A4-es formátumban, fénymásolt formában. Ebben az évben még két szám jelent meg. A megvalósítással egybekötött szándék az volt, hogy nem kivonatokat, cikk részleteket, hanem teljes anyagot közölt a lap. Ennek az előnye az volt, hogy nem lehetett belekötni a szövegkörnyezetből való kiemelés miatt. A hátránya viszont, hogy így kevesebb anyagot tudtak közölni. Ezt úgy próbálták kiküszöbölni, hogy témák szerint csoportosították az anyagot. (Pl. Cseresznyés Pál kálváriájával kapcsolatos cikkek, amit későbbben a könyvében is felhasznált.). Ugyanakkor a

témával kapcsolatos egyéb cikkek adatait is közli a lap, ezzel megkönnyítve a kutatók dolgát. A nyomtatásban kiadott lapszámok 2000-3000 példányban, míg a fénymásoltak 150-200 példányban jelentek meg. A lap öt éves fennállása alatt a romániai magyar sajtó 725 cikkét közvetítette a magyar olvasónak. A lapot az öt évfolyam alatt Spaller Árpád szerkesztette.

Az Erdélyi Magyar Diákok Egyesülete kiadásában, Szegeden **HÁTORSZÁG** címmel egy irodalmi lappróbálkozás látott napvilágot 1992-ben. Két szám megjelenéséről van tudomásunk.

Kiadványok Magyarországon

Külön foglalkozunk azokkal a kiadványokkal, melyek még mind a mai napig is megjelennek. A kilencvenes években a világ keleti felén bekövetkezett változások lehetővé tették, hogy egyes lapok nyugatról „hazatelepüljenek”.

ERDÉLYI MAGYARSÁG

(kép a lapról)

Az Erdélyi Magyarság az egyik legrégebben megjelenő, Erdéllyel foglalkozó sajtókiadvány. A lap az 1970-es évek második felében (1978-ban) jelent meg Brazíliában. Az alapítója Zolcsák István, Brazíliában élő erdélyi származású ember, aki nagyon sokat tett az Erdélyben élő magyarokért. A Ceausescu diktatúra alatt, amikor az erdélyi magyarság sorsáról a világ csak nagyon kevés forrásból értesülhetett, amikor erről a kérdésről a magyar diplomácia is hallgatott, Zolcsák István, több társával együtt, e lapon keresztül értesítette a világot az Erdélyben zajló eseményekről. A félévenként megjelenő lap kiadója az Erdélyi Világszövetség volt. Amikor az itthoni politikai életben megindultak a változások, 1989-ben Zolcsák István a lapot Magyarországra telepítette. „Az Erdélyi Magyarság hazatér Magyarországra” – hirdette a lap utolsó, Amerikában nyomtatott száma 1989 tavaszán.

Mégis elmondható, hogy Magyarországon egy új lap született, mely csak címében egyezett a régivel. Az új főszerkesztő, Köteles Pál a folyóirat fő célkitűzésének tartotta „*egy a nemzeti érdekeket érvényesítő stratégia kimunkálásának kezdeményezését*”. „*Végre meg kell értenünk – írja Köteles Pál – hogy az erdélyi magyarság kérdése nem román belügy, és nem is tartható meg a magyar-román viszonyrendszerben. Ez a kérdés jellegzetesen európai ügy, megoldásában felelőssé kell tenni minden európai hatalmat s minden ország társadalmát*” Az 1989-ben leírt mondatok ma is érvényesek. A lap mindvégig ebben a szellemben képviselte az erdélyi magyarság érdekeit, noha a főszerkesztő személye és a szerkesztők is időközben kicserélődtek. A főszerkesztői (felelős szerkesztő) tisztséget Köteles Pál halála után Mátyás B.

Ferenc, Józsa Páter, egy szerkesztőbizottság, majd Lipcsey Ildikó tölti be. A lap kiadója az Erdélyi Magyarságért Alapítvány. Felelős kiadó: Atzél Ferenc.

Az évek folyamán a lapnak, szókimondásáért, igazságkereséséért, az erdélyi magyarság súlyosbodó helyzetének ismertetéséért kemény támadásokat kellett elviselnie mind a román nacionalista sajtótól (Romániai Magyar Szó, 1992. október 9.), mind magyar részről a támogatások megvonása formájában. (Erdélyi Magyarság, 2002/49)

1990, vagyis az első szám megjelenése óta a lapnak 62 száma látott napvilágot. A súlyos anyagi gondok, a támogatás hiánya rányomják bélyegüket a megjelenés folyamatosságára, valamint a terjesztésre is. Lipcsey Ildikó kitartó munkájának köszönhetően, némi akadozás után, kétszer egy évben Erdélyi Szövetség néven jelenik meg.

Ilyenkor felmerül a kérdés, hogy hány erdélyi él ma Magyarországon? Szerény becslések szerint is több mint kétszázezer. Ennyi ember nem képes eltartani egy lapot, amely róla és neki szól? Vagyis hányan vagyunk, akiknek fontos erdélyiségünk? Százan? Ötvenen? Nagyon szomorú.

ÁTALVETŐ

Az Átalvető című negyedéves kiadvány immár a második évtizedébe lépett. Akár úgy is mondhatnánk, hogy nagykorú lett, ha nem vennénk figyelembe azt, hogy mind tartalmában, mind küllemében már régen elérte a nagykorúságot. Kis lapként indult 1991-ben. Összesen négy A5-ös oldalon. A lap első számának főszerkesztője Orbán László így ír a beköszöntőben: „Mi, akik szűkebb Hazánkat, Erdélyt hagytuk oda, akarva-akaratlan átalvetőket cipelünk. Hátunkon Erdély és népének sorsa a maga összetettségében, mellünkön az Anyaország sorsa s benne természetesen a mienk is.”

A lap első számának impresszumában már ott találjuk Dr. Kövesdy Pált is, mint szerkesztőbizottsági tagot. Az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesülete (EMTE) 11 lapszámon keresztül marad a „kislap” kiadója. A lap alapító főszerkesztője, Orbán László halála után, Dr. Kövesdy Pál veszi át az **ÁTALVETŐT**, vagyis lapszerkesztés, a lapkiadás, a terjesztés szép, de nagyon nehéz, sok gyötrődéssel járó terheit. A „kislap”, ahogy önmagát jelzi, csak terjedelemre és a megjelenés gyakoriságára igaz. A tartalom már magában hordozza azokat az értékeket, melyek későbbben markánsan, meghatározzák vezérfonalát. Amint azt a címoldalon levő kopjafa is jelzi, állandósága, legfőbb értéke, a tisztességes erdélyisége, mely minden eddigi szám tartalmát jellemzi. Érzékenyen reagál, minden határon inneni és határon túli, főleg erdélyi vagy Erdéllyel kapcsolatos eseményre. Már az első lapszámtól kezdve megjelennek a kishírek, melyek az erdélyi emberekkel, életükkel, civil szerveződésükkel

kapcsolatosak. Egy közösség életében ezek a kishírek biztosítják az egymásra találás az egymásra figyelés valamint összetartás, önszerveződés eszközét. A lapból az olvasók tudomást szerezhettek a Duna Televízió indulásáról és fogadtatásáról, az Erdélyi Körök Országos Szövetségének (EKOSZ) tevékenységéről, valamint az ellenük indított nem mindig etikus támadásokról. Dr. Kövesdy Pál tollából visszaemlékezést olvashatunk a Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Intézetéről (8-as szám). Okító, tanító szándékkal közlik folytatásokban, Sebestyén Mihály marosvásárhelyi történésznek az Erdélyi fejedelmekről írt könyvét. Általában minden szám tartalmazza a nagyon fontos *gyermekoldalt* is.

A 12. lapszámtól már nemcsak az EMTE, hanem az EKOSZ lapja is, habár kiadóként még mindig az EMTE szerepel egészen a 18. lapszámgig. A lap 1994-től már évente négyszer jelenik meg. Az oldalszámok is a 16-ról a 24-re emelkednek. Mielőtt az EMTE és EKOSZ kiadói „házasságából” létrejött lap tárgyalásába kezdenénk, meg kell említsük, hogy az EKOSZ-nak volt egy „EKOSZ-értesítő” című kiadványa, melynek első száma 1992 októberében indult útjára Illés Sándor szerkesztésében. Az Értesítőnek összesen öt száma jelent meg. Az Átalvető 12. száma (1994 karácsony) ugyan nem a két lap egybeolvadásáról beszél, hanem csak annyit említi, hogy a vezetőség határozata értelmében az Átalvető az EKOSZ lapja is lesz. Ez nemcsak a külalakban (megtartja mindvégig az A4-es nagyságot), az oldalszám stabilitásában (24 oldalon jelenik meg), hanem a tartalomban is megmutatkozik. Ezekben a lapszámokban még nem találunk rovatokat, de fontos helyet foglal el a szervezetek közti kapcsolatteremtés, az anyaországban és otthon élő erdélyieket érintő általános kérdések felvetése (Pl. Jelentés az erdélyi magyarság helyzetéről 1995-ben, Erdélyi orvosok – hívatlan vendégek? stb.). Kissé bizonytalanul, de a 15. számban, jelzés formájában, megjelennek a rovatok is. (Pl. a Saját ügyeink című rovat alatt egy esetleges Erdélyi Párt létrehozásáról indul értekezés.) A 16. számban már jobban kihangsúlyozódnak az egy-egy témakör köré csoportosuló anyagok (Híreink, Vitafórum, Erdélyi riport, Útibeszámolók, Szépírás, Kiállítások, Óvodásoknak-iskolásoknak, Borura-derű, stb.). 1996-ban oldalszáma 32-re emelkedik, majd a 27. számtól már 40 oldalon jelenik meg. Nemcsak az oldalszámok, hanem a tartalom is gazdagabbá, színesebbé válik. A cikkeket, tanulmányokat olyan személyiségek szignálják (a teljesség igénye nélkül), mint Bartis Ferenc, Kocsis István, Wass Albert, Sebestyén Mihály, Czire Dénes, B. Osvát Ágnes, Kántor Lajos, Tófalvi Zoltán, Páskándi Géza, Mikó István, Biró Béla, Beke György, Beke Mihály András, Király Károly, Szász István Tas, és még hosszan folytathatnám a sort. A lap, azzal, hogy minden közérdekű és az erdélyieket érintő eseményre reagál, véleményt formál, egy nagy közösséget szolgál, határon belül és kívül. Az ÁTALVETŐ nemcsak Magyarországon ismert, hanem az erdélyi magyarság körében is népszerű. A főszerkesztő elmondása szerint egyre több megrendelés érkezik szerte a világból.

Átnézve a lapszámokat szembetűnő, hogy a szerkesztők mennyire kötődnek Marosvásárhelyhez. A cikkek nagy része valamilyen módon kapcsolódik Marosvásárhelyhez és környékéhez. Ez egyáltalán nem bántó, sőt mondhatjuk, hogy ez a világos kötődés a lap javára válik. Határozott szellemisége, pártoktól való függetlensége, tiszta erdélyi elkötelezettsége más részről színessége, változatossága olyan fórummá lépteti elő a lapot, melyet bátran lehet adni minden jó szándékú, tisztességes magyar ember kezébe.

ERDÉLYI HÍVOGATÓ

Az Erdélyi Magyarok Egyesületének havonta megjelenő kiadványa az Erdélyi Hívogató. Az első száma 1997 októberében jelent meg és azóta folyamatosan lát napvilágot mind a mai napig. A megjelenés csak a nyári hónapokban, tehát július és augusztusban szünetel. Ez évente tíz szám megjelenését jelenti. Jellegét tekintve információs lap, ami azt jelenti, hogy elsősorban az egyesületben zajló programokról tudósít, de szívesen felvállalja más erdélyi szervezetek programjainak, rendezvényeinek a közvetítését is. Ezzel mintegy a szervezetek közötti kapcsolattartást segíti elő. Nagyon nagy előnye, a többi lapokkal szemben, hogy havonta jelenik meg és ezzel biztosítja azt, hogy a híreket nem utólag hanem idejében közli. Ugyanakkor - mint általában az erdélyi civil szervezetek – ez az egyesület is nagy anyagi gondokkal küzd. Ez a helyzet nagymértékben meghatározta a lap történetét is. A lap a kezdetekkor hat, majd 1998 januárjában, már 16 oldalon jelent meg. A lap új sorozata 1998 szeptemberében indult. Nyomtatott formában 1500 – 2000 példányban. Az első cikket B. Kis Béla az egyesület elnöke jegyzi „**Nemzetrészt**, avagy kik vagyunk mi?” címmel. Ez a figyelemfelkeltő cikk nagy vihart kavart, mind Magyarországon mind Erdélyben. Sajnálatos, hogy vannak olyanok is, akik a régi beidegződésektől vezérelve, érdemi vita helyett csak elítélésre, megbélyegzésre képesek az elszármazott erdélyiekkel kapcsolatban. A lap számaiban olyan nevekkel találkozunk, mint Dr. Szabó József János hadtörténész, Takács Ferenc tanár, Bartis Ferenc író, Dr. Fleisz János nagyváradi történész, Orbán Károly színművész, Katona Szabó István közíró, Czegő Zoltán költő újságíró, Dr. Sebestyén Kálmán történész. A lap sorozatban közölte az utódállamokban a Trianon után elpusztított műemlékeink ismertetőit. Mindez már a múlté. A pénz elapadt, a lelkesedés lelohadt és a lap 1999 februárjától már csak négy oldalon jelenik meg. A nyomdai úton való megjelentetés is feledésbe merült. A példányszám nem változott, hiszen a lapot még így, megcsönkített formában is sokan igénylik. Mint információhordozó így is szolgálja eredeti célját. A lapot egy ember, B. Kis Béla szerkeszti és terjeszti.

Kevésbé ismert, mert elég zárt körben terjesztett lap, az **ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK** című kiadvány. 1997-től folyamatosan megjelenik.

2003 decemberében egy új kiadvány hagyja el a nyomdát **CSÁNGÓ TÜKÖR** névvel. A lap bevezető soraiban azt olvashatjuk, hogy ez egy kulturális folyóirat, mely a csángókról szól és „maguk a csángók írják”. A lelkes fiatal szerzőgárda nagyon sok, a csángókkal kapcsolatos kérdést felvet, boncolgat. Ilyen a csángók eredete, a kettős állampolgárság kérdése az ők esetükben, a külföldön tanuló csángó diákok hazatérése. Érdekes és olvasmányos lap, ennek ellenére csak nagyon kevesen ismerték. Mára már ez is megszűnt.

Szinte „belső használatra” jelenik meg a **FARKAS UTCA**, mely a kolozsvári református kollégiumban végzettek baráti társaságának a hírlevele. Rendszeretlenül jelenik meg. A másik kétlapos nyomtatvány a **SZÉKELY KÖR**, melyet az azonos nevű egyesület ad ki. Mindkét lapot csak zárt körben terjesztik.

Csak lelkesedésből nem lehet lapot készíteni. Ehhez elsősorban pénz kell. Pénz a megfelelő író és szerkesztőgárda létrehozásához, a nyomdai munkálatokhoz és nem utolsósorban a reklámhoz és terjesztéshez. Ezek a lapok, bár sok értéket hordoznak, csak egy kis belső körben terjednek. A legtöbb esetben egy-egy megszállott ember óriási munkájába kerül egy-egy szám megjelentetése. A megjelenés után megáll az élet, mert a terjesztésre a hirdetésre már nem marad sem pénz, sem energia. Ezért sok esetben a szerkesztők összevont számokat adnak ki, ritkítják megjelenésüket (sokszor a követhetlenségig), eztán, ha elfogy a lelkesedés, a pénzforrás, az érdeklődés, akkor bizony utoléri ezeket is a megszűnés, a feledés. És ezzel együtt sorvad el az áttelepültekben, a menekültekben az erdélyi lélek, az erdélyi öntudat (csúnya szóval: az erdélyi magyar identitás).

Válogatott bibliográfia:

Határ, Idő, Napló (Erdélyi Figyelő) 1987-1989; Teleki László Alapítvány, Budapest, 2001;

Határ, Idő, Napló (Beszélgetés Szücs György művészettörténésszel és Nagy Zoltán szerkesztővel); Dunánál. 2002. május

Bellavics István: *A transzcendens és a reális remény limesén*; Aetas 1990/1-2.

Beke György: „*Változó világunkban nő a kis nyelvek szerepe*”; A Hét, 1991/41

Gömöri György: *Európán innen? Erdély több tételben*; Korunk, 2002/6

Halász György: *Köteles Pál és az Erdélyi Magyarság*; Erdélyi Magyarság/ 13 (1993. február)

Balázs Ádám: *Hazatér az Erdélyi Magyarság*; Magyar Hírek, 1989 novemberi első szám.

Spaller Árpád: *Mítoszok helyett tények*; Pesti Hírlap, 1992. július 14.

Barabás István: *Az akció fedőneve: ERDÉLYI MAGYARSÁG*; Romániai Magyar Szó, 1992. október 9.

Lipcsey Ildikó: *Haza Két között (Köteles Pálra emlékezve)*; Erdélyi Magyarság 2001/48

Csiki László: *Köteles Pál avagy: Az örök harag*; Erdélyi Magyarság 2001/48

Lipcsey Ildikó: *Kis pénz – kis hazaszeretet, Nagy pénz – nagy hazaszeretet*; Erdélyi Magyarság 2002/49

Spaller Árpád: *Átvető*; Erdélyi Hívogató/ 2003 január

Sylvester Lajos: *Átvető*; Háromszék 1993. február 20.

Kántor Lajos: *Vagyunk, akik voltunk...?* Korunk, 1995/10

Az Átvető és az Erdélyi Magyarság közös üzenete; Erdélyi Magyarság/37

Vigyázó; Pesti Hírlap, 1992. június 23.

Vigyázó; Új Világ, 1994. június 24.

K(enéz Ferenc) *Vigyázó egyesület*; Esti Hírlap, 1993. október 29.

Spaller Árpád: *Öt év szubjektív mérlege*; (Kézirat)

Lépésben a szökevény; Romániai Magyar Szó, 1992. március 25.

Simó Márton: *Mi alanyi jogon tanulunk Magyarországon*; Új Magyarország, 1992. augusztus 5.

Löte Lajos: *Őrségváltás*; Székely Nép, 1996. február 29.

Kakucsi László: „*Őrzők: vigyázatok a strázsán*”; Nyugati Magyarság, 2002. október

Tibori Szabó Zoltán: *Teleki Béla erdélyisége*; NIS kiadó, Kolozsvár, 1993

Tibori Szabó Zoltán: *Magyarigeni magyarok maradékai között*; Erdélyi Magyarság /44

Jakab Árpád: *Transsylvania*; Udvarhelyi Híradó, 1996. szeptember 10.

Rostás István: *Kettős fordulat a Transsylvania háza táján*; Szabadság, 1998. január 21.

Wass Albert: *Egy el nem mondott beszéd és ami mögötte van*; Erdélyi Magyarság/14

Balázs Ildikó: *Zsoltár és trombitászó*; Erdélyi Napló; 2003. február 18.

Sylvester Lajos: *Vándor székely reménysége*; Háromszék, 2002. december 7.